

Maak het verschil!

Deze informatiekrant is een uitgave van elf waterschappen in Noord, Oost en Midden Nederland, bedoeld voor agrariërs, LTO-leden, loonwerkers, (gemeente)personeel in de groenvoorziening en beheerders van recreatiegebieden.

*Samen op weg
naar een sterk gewas
én een schone sloot*

De waterschappen in Nederland verrichten veel metingen naar vreemde stoffen in het water. Dat doen zij om het niveau van probleemstoffen vast te stellen. Probleemstoffen overschrijden een wettelijke norm en bedreigen de waterkwaliteit met risico's voor mens, plant en dier.

In deze informatiekrant wordt u daarover geïnformeerd.

Maak het verschil!

Waterkwaliteit: belangrijk voor mens, plant en dier

Er is sprake van een goede waterkwaliteit als het zonder risico gebruikt kan worden als drinkwater voor het vee, beregning van gewassen, en als de natuurlijke kringloop (planten, dieren, vissen) zich ongestoord voltrekt. Door een verstoring van buitenaf kan een vitale schakel in de bestaande kringloop breken. Dit gebeurt bijvoorbeeld met een olie- of mestlozing, of door het onzorgvuldig omgaan met gewasbeschermingsmiddelen. Niemand is gebaat bij het verstoren van de kringloop, omdat het leidt tot een slechte waterkwaliteit. Een slechte waterkwaliteit levert gevaar op voor de gezondheid van mens, plant en dier.

Doordat we in Nederland intensieve landbouw bedrijven, moet hier iedere vierkante meter grond zoveel mogelijk opbrengen. Het gewas moet optimaal groeien en zo min mogelijk last hebben van onkruid of lastige insecten. Het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen ligt daarom voor de hand.

Kleine oorzaak, groot gevolg

Het lijkt zo'n beetje... maar toch: Even het laatste restje onverdund gewasbeschermingsmiddel uitspoelen in de sloot kan een heel ecosysteem teniet doen. Dan kan het zomaar een jaar duren, voordat de balans zich herstelt en de waterkwaliteit weer op peil is. Soms nog veel langer. Onzorgvuldig gebruik heeft een gevolg. Door nauwkeurig te werken met gewasbeschermingsmiddelen draagt u bij aan het behoud van een goede waterkwaliteit.

>> Restjes horen bij het chemisch afval. Vang het spoelwater van uw tanks op!

Probleemstoffen en aandachtstoffen

Probleemstoffen worden teruggevonden in ons oppervlaktewater en overschrijden een wettelijk vastgestelde norm. Aandachtstoffen overschrijden die norm (nog) niet, maar worden wél aangetoond bij metingen. Bij de wettelijke vaststelling van de norm wordt wetenschappelijk onderzocht welke uitwerking het middel heeft op planten en dieren in het water. Overschrijding van de vastgestelde norm betekent een directe bedreiging voor het leven in het water. De normen zijn 'vertaald' naar het wettelijk gebruiksvoorschrift op de verpakking van het gewasbeschermingsmiddel.

Ook aandachtstoffen kunnen nu al tot problemen leiden

Onkruidbestrijdingsmiddelen als RoundUp en Clear-up worden door u, gemeenten en particulieren veelvuldig gebruikt. Deze middelen zijn hierdoor inmiddels een ernstig probleem. De middelen bevatten de stoffen glyfosaat, en AMPA. Glyfosaat is makkelijk afbreekbaar, maar AMPA heel slecht. Beide stoffen worden nu bijna overal aangetroffen; soms in aanzienlijke concentraties. Zo langzamerhand worden deze onkruidbestrijders een probleem bij de bereiding van drinkwater uit oppervlaktewater, want voor water dat wordt ingenomen voor de drinkwaterproductie gelden veel strengere normen.

Nauwkeurig werken in ieders belang

Als er bij metingen herhaaldelijk een middel wordt aangetroffen dat de wettelijke norm overschrijdt, bestaat er een grote kans dat de commissie die zich buigt over de toelating van gewasbeschermingsmiddelen (het Ctgb), beperkingen oplegt, of zelfs een middel verbiedt. Houd u dus zorgvuldig aan de dosering en neem de overige voorschriften, zoals onder meer beschreven in het Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij (LOTV), strikt in acht.

De boetes bij overtredingen van de wet gewasbeschermingsmiddelen en biociden (WGB) zijn fors.

>> Gebruik driftarme doppen en kantdoppen of sleepdoeken, respecteer de teeltvrije zones en plant vanggewassen.

Waterschap Vallei en Eem
www.wve.nl
Frans de Bles
Tel: 033-43 46 206
fdebles@wve.nl

Waterschap Groot Salland
www.wgs.nl
Bert Kreunen
Tel: 038-45 57 324
bkreunen@wgs.nl

Waterschap Rijn en IJssel
www.wrij.nl
Annemarie Kramer-Hoenderboom
Tel: 0314-369 708
a.kramer@wrij.nl

Waterschap Regge en Dinkel
www.wrd.nl
Alberta Groteboer
Tel: 0546-832 985
a.groteboer@wrd.nl

Lijst van probleemstoffen en aandachtstoffen:

In totaal zijn door de 11 waterschappen 380 verschillende stoffen onderzocht waarvan ruim 60% in het water is aangetroffen. 40% van de aangetroffen stoffen overschrijdt de norm.

De 15 meest aangetroffen en meest schadelijke stoffen staan in de tabel vermeld.

Stofnaam	Handelsnaam	Toxiciteit
Metribuzin	Lexone, Sencor, Sencorex, Senkor, Oxamis, Mistral, Metrphar, Metrizin, Tuberon, lanxess, Metribuzin	Zeer giftig voor groene algen en waterplanten
Metolachoor	Gardo Gold, Dual Gold 960EC	Matig giftig voor vissen en algen
Imidacloprid	Admire, Gaucho, Maxforce, Confidor, Belem, Provado, Premise, Gardiflor, Sombbrero, Bazooka, Kohinor, Warrant	Zeer acuut giftig voor bijen
Dimethoaat	Aseptia dimethoaat, Brabant demethoaat, Danadim, Dimezyl Luxan demethoaat, Luxan parasect, Meteor, Perfekthion, Poly-Plant, Rogor	Giftig voor bijen, hommels en niet-doelwit geleedpotigen
Azoxystrobin	Amistar, Ortiva, Abound, Quadris, Heritage	Giftig voor waterorganismen
Kresoxim-methyl	Allegro, Collis, Kenbyo, Mentor, Optimo, Stroby	Zeer giftig voor waterorganismen
N,N-diethyl-3-methylbenzamide (N,N-diethyl-m-toluamide) (DEET)	Azaron, Autan, Care Plus DEET, TravelDeet	Neurogiftige effecten zowel bij insecten als bij mensen en andere zoogdieren
Isoproturon	Azur, Javelin, Arelon, Bifenix N, IP-FLO, Osoproturon-Flo	Matig giftig, moeilijk afbreekbaar
Ethyleenthioureum (ETU)	Trimangol, Vondac (beide maneb), gro-Macozeb, Astraman, Dequiman, Dithane, Indofil, Human, Herbozeb, Macomix, Macoplus, Manfil, Mastana, Milcozebe, Penncozeb, Prozeb, Spoutnik (allen mancozeb), Interspeed, micron (beide zineb)	Mogelijk kankerverwekkend, maneb zeer giftig voor vissen
Linuron	Lorx, Afalon, Linugan, Linurex, Linuron 450 Protex, Luxan Linuron	Zeer giftig voor waterorganismen
Iprodion	Imex Iprodion flo, Rovral Aquaflow	Mogelijk kankerverwekkend
Propoxur	Baygon, Undeen, blattanex, Bolfo	Zeer giftig voor kreeftachtigen en ongewervelde waterdieren, bijen, hommels en vogels. Matig giftig voor vissen
Pirimicarb	Agrichem pirimicarb, Pirimor	Giftig voor waterorganismen
Aminomethylfosfonzuur (AMPA) Glyfosaat	Clear-up (glyfosaat), Roundup (glyfosaat)	Moelijk afbreekbaar, matig giftig voor bijen, vogels en zoogdieren
2-methyl-4-chloorfenoxiazijnzuur (MCPA)	Aamix, Agrichem MCPA, Agroxone MCPA, Brabant Mixture, Ceridor MCPA, Dicomix-G Vloeibaar, Gazon-Net N, Luxan MCPA, Onkruid STOP, U 46 MCPA	Schadelijk voor algen en vissen, hormoonverstorend

De eigen gezondheid en die van de omgeving

Gewasbeschermingsmiddelen zijn gevaarlijke en giftige stoffen die niet in ons milieu thuishoren. Zorg voor uw eigen gezondheid en die van uw omgeving door uiterst zorgvuldig met deze middelen om te gaan. Soms meten de waterschappen gewasbeschermingsmiddelen op kilometers afstand van een akkerbouwgebied!

>> Vraag uw leverancier eens of er minder milieubelastende alternatieven zijn.

Milieukeur

Voor een aantal teelten en terreinbeheer zijn milieukeuren beschikbaar. Met zo'n certificaat onderscheidt uw bedrijf zich van de concurrent. Een onafhankelijke instantie, de Stichting Milieukeur (SMK), regelt de certificering voor akkerbouwgewassen en vollegrondsgroenten. U ontvangt een milieukeurmerk als u voldoet aan de eisen die de SMK stelt aan het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en de manier van verspreiding.

Kijk op <http://smk.klats.nl> voor meer informatie.

Milieuvriendelijk onkruid bestrijden op stoepen en paden

Voor het bestrijden van onkruid op verhardingen bestaan goede alternatieven, zoals branden en borstelen.

>> Meer van dit soort tips onder de noemer 'Duurzaam onkruidbeheer' (DOB) vindt u op: www.dob-verhardingen.nl.

Wetterskip Fryslân
www.wetterskipfryslan.nl
 Mattie de Vries
 Tel: 058-29 22 129
mdevries@wetterskipfryslan.nl

Waterschap Noorderzijlvest
www.noorderzijlvest.nl
 Melissa van Hoorn
 Tel: 050-30 48 348
m.vanhoorn@noorderzijlvest.nl

Waterschap Hunze en Aa's
www.hunzeenaas.nl
 Annette Geesken
 Tel: 0598-693 254
a.geesken@hunzeenaas.nl

Waterschap Reest en Wieden
www.reestenwieden.nl
 Annie Venema
 Tel: 0522-276 816
a.venema@reestenwieden.nl

Wat doen waterschappen?

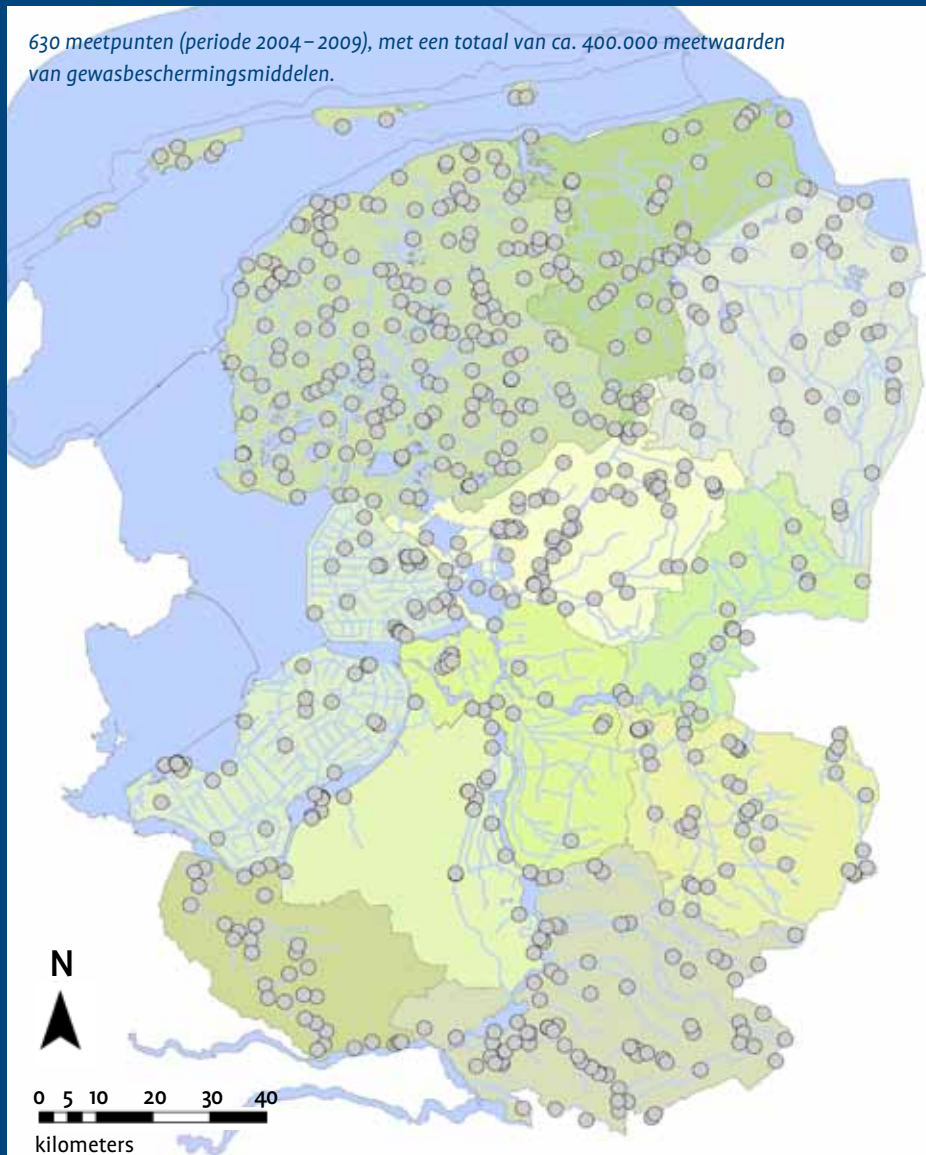
Al jarenlang dragen de waterschappen de zorg voor een goede waterkwaliteit. Meetmethoden zijn in de loop der jaren verfijnd om onder meer te kunnen voldoen aan de Europees vastgestelde Kaderrichtlijn Water (KRW).

Maar: het meten van gewasbeschermingsmiddelen meten is erg duur.

Doordat 11 waterschappen in hetzelfde (hoofd)stroomgebied nu gezamenlijk optrekken en kennis delen, is de efficiency verbeterd. Meetmethodieken en de meetnetten zijn beter op elkaar afgestemd en de vier laboratoria waar de analyses plaatsvinden werken samen. Behalve een belangrijke kostenbesparing heeft dit veel meer informatie opgeleverd, die van regionaal en nationaal belang is. Er wordt nu meer kennis uitgewisseld over welke middelen wanneer en waar toegepast worden. Ook praten de waterschappen over hoe op een succesvolle wijze de samenwerking met de sector vorm gegeven kan worden. Het project 'Telen Met Toekomst' is daarvan een voorbeeld.

Meetpunten in het stroomgebied van 11 deelnemende waterbeheerders

630 meetpunten (periode 2004–2009), met een totaal van ca. 400.000 meetwaarden van gewasbeschermingsmiddelen.

De uitgebreide rapportage en factsheets over de probleemstoffen vindt u op de websites van de samenwerkende waterschappen.

Bij de contactpersonen onderaan de bladzijden in deze infokrant, kunt u terecht voor uw vragen en/of opmerkingen.

Waterschap Velt en Vecht
www.veltenvecht.nl
Harrie de Lang
Tel: 0524–59 22 22
h.de.lang@veltenvecht.nl

Waterschap Veluwe
www.veluwe.nl
Richard van Hoorn
Tel: 06–300 77 049
Hoorn.v.R@Veluwe.nl

Waterschap Zuiderzeeland
www.zuiderzeeland.nl
Ruurd Maasdam
Tel: 0320–27 49 11
r.maasdam@zuiderzeeland.nl

